ומאן האי תנא דאית ליה [א]איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת אמר רב יהודה אמר רב ר"מ היא [א]דתניא [ב][ב]יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד טמא שאכל חלב והוא נותר מן מוקדשין ביוה"כ ר' מאיר אומר אם היתה שבת והוציאו בפיו חייב אמרו לו אינו מן השם ור"מ אליבא דמאן אי אליבא דרבי יהושע האמר [ג]טעה בדבר מצוה פטור אלא אליבא דרבי אליעזר איבעית אימא לעולם אליבא דרבי יהושע כי קאמר רבי יהושע טעה בדבר מצוה פטור הנ"מ גבי תינוקות [ד]דזמנו בחול אבל האי כיון דאין זמנו בחול לא והרי תרומה דאין זמנו בחול וקפטר דתנן [ג][ה]היה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי יהושע פוטר [ד]הא איתמר עלה אמר רב ביבי בר אביי הכא בתרומה בערב הפסח עסקינן דזמנה בחול ואי בעית אימא באיסור בת אחת ואליבא דר' שמעון בשלמא [ה]כולהו משכחת להו דשוינהו שליח ושוו אינהו שליח ופגע שליח בשליח אלא נדות היכי משכחת לה אמר רב עמרם אמר רב בשופעות מתוך י"ג לאחר שלשה עשר לאחויבי אינהו מתוך שנים עשר לאחר שנים עשר לחיובי אינהי: מפרישים אותן: והא אין אשה מתעברת בביאה ראשונה אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה שבעלו ושנו [א] ואלא הא דתנא ר' חייא הרי כאן ט"ז חטאות תלתין ותרתין הויין וליטעמיך לר' אליעזר דמחייב על כל כח וכח טובא הויין אלא דבכח ראשון קחשיב ה"נ דביאה ראשונה קחשיב א"ל רבא לרב נחמן

והא

ומאן האי תנא. דמתני' דאית ליה איסור חל על איסור בין על ידי כולל בין באיסור מוסיף בין על ידי בת אחת כגון אלו שחייבין ארבע חטאות (א) וכשקידש ראובן את רחל תחלה נאסרה על שמעון משום אשת אח ואשת איש והיינו בת אחת וקמחייב ליה תנא דידן אתרוייהו חזר שמעון וקידש לאה מיגו דאסרי ליה הנך קדושין בכולהו שאר אחוותא משום אחות אשה אסרי ליה נמי באשת אחיו משום אחות אשה ואע"ג דאסורה עליה וקיימא והיינו איסור כולל ועדיין רחל זו מותרת לראובן בעלה פירסה נדה מיגו דאיתוסף איסור עלה לגבי בעלה משום נדה איתוסף בה נמי איסור לגבי שמעון הרי איסור מוסיף: **ארבע חטאות.** משום טומאה דאוכל קדשים בטומאת הגוף בכרת ומשום חלב ומשום נותר ומשום יוה"כ ואשם מעילות דאפילו כהן לגבי אימורים זר הוא: **אם היתה שבת כו'.** אבל משום יוה"כ לא הוי מחייב אהוצאה דקסבר אין עירוב והוצאה ליוה"כ והכי מפרש בכריתות(ו). אלמא אית ליה לרבי מאיר כולהו דהא הכא משנולדה בהמה זו והיא חולין נאסרה חלבה באכילה ומותר בהנאה הוקדשה מיגו דאתוסף איסור הנאה על החלב משום [קדשים] איתוסף ביה נמי איסור אכילה משום זרות ואע"ג דאסור וקאי באכילה הוה ליה נותר מיגו דאיתוסף איסור למזבח משום נותר איתוסף נמי לכהן משום נותר הרי הנך תרי משום איסור מוסיף נטמא זה שעד עכשיו היה מותר בחתיכות בשר קדש ועכשיו נאסר בהן מיגו דמיתסר בשאר חתיכות משום טומאה נאסר נמי בזו משום טומאה והיינו איסור כולל ה"ל יוה"כ מיגו דמיתסר בחולין משום יוה"כ אסור נמי בקדשים משום יוה"כ והיינו נמי איסור כולל ומדמחייב ליה רבי מאיר משום הוצאת שבת אלמא אית ליה איסור בת אחת חייל דכשקידש היום חלו עליו איסור אכילת יוה"כ ואיסור שבת: **ור"מ אליבא דמאן.** כלומר נהי דסבר רבי מאיר איהו כה"ג איסור חל על איסור מיהו היכא דקא מתכוין לדבר מצוה לישא אשה כמאן מרבותיו סבירא ליה לרבי מאיר בטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה אי אליבא דר' יהושע דאמר פטור במס' שבת בפרק ר' אליעזר דמילה (דף קלז.) דתניא התם בגמ' מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול בא' בשבת ושכח ומל את של אחד בשבת בשבת דהיינו נמי טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה שעדיין לא הגיע זמנו פוטר ר' יהושע: **דזמנו בחול.** שהיה טרוד למול את של שבת כדי שלא יעבור זמנו: **אבל הכא.** גבי נשואין אין זמנו בחול. דאין זמן קבוע למצוה וה"ל למידק: **תרומה בערב הפסח זמנו בחול.** שלא תשרף: **ואיבעית אימא.** כולה מתני' לאו ר' מאיר היא אלא אפילו לר"ש דמיקל הכא מודי וכגון דחלו כולהו בבת אחת: **דשוו אינהו.** שני האחין שליח אחד להוליך את הקדושין לשתי אחיות והן עשו שליח אחד לקבל קדושין: **ופגע שליח בשליח.** וחלו יחד זה על זה וזה על זה איסור אשת איש ואיסור אשת אח ואחות אשה: **אלא נדות היכי מלי משכחת לה.** בב"א עם קדושין אי קדושין קדמו לנדות זה הרי אשת איש ואחות אשה ואשת אח קדמו ותו לא אתי נדות וחייל ואי נדות קדים תו לא אתי איסור אחרינא וחייל: **אמר רב עמרם אמרי בי רב.** משכחת לה ט"ז חטאות באיסור בת אחת בשופעות מתוך י"ג שנה ללידת הבעלים לאחר י"ג: **לאיחיובי אינהו.** כלומר טעם זה כדי לחייב הזכרים שחלו כולן עליהן בב"א דבהך יומא אתו לכלל עונשין: **ומתוך י"ב לאחר י"ב לאיחיובי אינהי.** שהאשה באה לכלל עונשין בת י"ב שנה ויום אחד והזכר לי"ג ויום אחד ומשכחת לה שנולדו הזכרים באחד בתשרי והנקבות באחד בתשרי לשנה הבאה וביום אחד מישלם י"ב לנקבות שהן י"ג לזכרים ומסרו קדושין שיחולו ליום המחרת כשהן נעשין גדולים דיום אחד בשנת י"ג בעינן לנקבות ויום אחד בשנת י"ד לזכרים והתחילו שופעות בסוף י"ב ללידה עד למחר ואע"ג שהנדות קדם לא היו הן אסורות לאלו לפי שאינן בכלל מצות ולא אלו אסורים בהן לפי שאינן בני מצות נמלאו הקדושין ואיסור עונש נדות חל עליהם כשחשכה ר"ה של י"ג לנקבות שהיא שנת י"ד לזכרים שהקדושין והנדות קדמו לגדלותן ותלוין ועומדין לחול כשיגדלו ובשעה אחת חלו כולן. ולהכי נקט שופעות דאי אפשר לכנוס פריסת נדה ותפיסת קדושין בשעה אחת אא"כ קדמו שעה אחת בקטנותן: **תלתין ותרתין הויין.** דהא מתניתין כר' אליעזר אוקמינן לעיל ושמעינן ליה דאמר חייב על כל ביאה וביאה לקמן (דף נג.) ובמסכת כריתות (דף טו.): **על כל כח וכח.** של ביאה לקמן בפרק האשה (דף נג.) והתם הכי תניא בא עליה חזר ובא עליה חייב על כל אחת דברי רבי אליעזר וכיון דשמעינן ליה לרבי אליעזר דמחייב אשתי ביאות בהעלם אחת על כרחך שמעת ליה נמי בביאה אחת כמה חיובין דכל כח וכח הנאה של ביאה בפני עצמה היא ולרבנן הוא דלא מיחייב אלא אחת משום דכולן בהעלם אחת הן ובשתי ביאות נמי לא הוו מיחייבי אלא חדא אבל אי הוה ידיעה בין כח לכח הוה מיחייב אכל חד וחד כדתנן בשבועות (דף יד:) ובמסכת (ב) הוריות [ז] (דף ו) היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב שיציאתו הנאה לו כביאתו ולר' אליעזר דאמר ביאות מחלקות אית ליה נמי כוחות מחלקין ומתני' כרבי אליעזר אוקימנא לעיל והיכי תני רבי חייא שש עשרה ותו לא:

והא

אם היתה שבת והוציאו כו'. בפרק אמרו לו (כריתות דף יד.) רצה לדקדק מכאן דאין עירוב והוצאה ליום הכפורים מדאיצטריך למנקט אם היתה שבת כו' דהוה ליה למיתני ואם הוציאו חייב ומסיק דיש עירוב והוצאה ליוה"כ ולאפושי חיובי נקט שבת וחייב משום שבת ויוה"כ וא"ת והיכי חשיב רבי מאיר חיובי הוצאה בהדי חיובי דאכילה מה ענין זה אצל זה דכמו כן היה יכול לומר אם עשה מלאכה בשבת חייב וא"ר"י משום דבשעת בליעה אתי נמי חיוב הוצאה אע"ג דאכתי לא נח משום דבליעתן זו היא הנחתן כדאמר רבא בפרק המוציא יין (שבת דף פ.) הוציא ב' אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן[ח]: **והוציאו** בפיו חייב. והא דאמר בהמצניע (שם דף צב.) המוציא בפיו ובמרפקו פטור שלא הוציא כדרך המוציאים במידי דבר אכילה הוי שפיר דרך הוצאה בכך פי' הקונטרס דאיכא הכא איסור בת אחת דכשקידש היום חל עליו איסור אכילת יוה"כ ואיסור הוצאת שבת וקשיא לרבינו יצחק דמה ענין זה לאיסור חל על איסור דאפילו למ"ד אין איסור חל על איסור אפילו בבת אחת הכא חל לכולי עלמא אפילו בזה אחר זה ואפי' יעשה אכילה והוצאה בזה אחר זה ואפילו חלו שבת ויום הכפורים בזה אחר זה שבשביל איסור מלאכת שבת אם הוא תחלה לא ימנע איסור אכילת יום הכפורים לחול אחריו שעדיין לא נאסר זה מחמת השבת וכן איפכא ואמר רבי יצחק דאיסור בבת אחת היינו איסור הוצאה דשבת ואיסור הוצאה דיוה"כ כדפרישית דנקט שבת לאפושי חיובי: **טעה** בדבר מצוה פטור. וא"ת והא בפסחים בפרק אלו דברים (דף עב. ושם) מוקי רבי מאיר פלוגתייהו בשתי תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול באחד בשבת דפטר ר' יהושע כשקדם ומל של אחד בשבת בשבת אע"ג דלא עשה מצוה משום דנתנה שבת לדחות אצל תינוק אחד אבל בשתי תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול בע"ש וקדם ומל של שבת בע"ש ושל ע"ש מל בשבת חייב אע"ג דעשה מצוה משום דלא נתנה לדחות וה"נ גבי שתי נשים לחייב דלא ניתנה ערוה לדחות וי"ל דהתם לא בדחיה תליא מילתא אלא משום דטריד בתינוק שיש לו למול בשבת וטועה בו וה"נ הרי טועה באשתו: **בערב** הפסח כו'. המ"ל משום דאכילת תרומה איקרי עבודה וטעמא דרבי יהושע משום דכתיב (ג) ופועל ידיו תרצה אפילו חללים כדאמר פרק אלו דברים (פסחים דף עב: ושם): **באיסור** בת אחת ואליבא דרבי שמעון. ואתי שפיר אפילו כרבי יהושע דרבי שמעון אית ליה בפרק אלו דברים (שם) דלרבי יהושע טעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה חייב: **מתוך** שלשה עשר לאחר שלשה עשר לאיחיובי אינהו. כן גירסת הקונטרס וקשה דלא הוי בבת אחת דנדות

חל

עין משפט נר מצוה

מד א מיי' פ"ד מהל' שגגות הלכה א:
מה ב מיי' פ"ו שם הלכה ד:
מו ג ד מיי' שם פ"ב הלכה ח:
מז ה מיי' פ"י מהל' תרומות הלכה יב:

◆

מוסף רש"י

יש אוכל אכילה אחת. זית אחד (שבת קב.). **וחייב עליה ארבע חטאות ואשם אחד.** חייב משום חלב ומשום נותר ומשום יום הכפורים ומשום טמא שאכל את הקדש, הרי ארבע חטאות ואשם אחד מעילה, ואפילו הוא כהן, גבי חלב דקדש מועל הוא, דאמר מר כל חלב לה' לרבות אימורי קדשים קלים למעילה, והנהו כולהו איסור חל על איסור נינהו, או על ידי כולל או על ידי מוסיף, שהרי משנולדה הבהמה נאסר חלבה, אקדשה מיגו דחל איסור מוקדשים אבשר ועור חל נמי אחלב, הרי כולל, הוה ליה נותר, מיגו דאיתוסף בה איסורא לגבי מזבח אף על חתיכה זו משום נותר איתוסף נמי לגבי גברא משום נותר, הרי מוסיף, איטמא גברא, מיגו דאיתסר האי גברא בקדשים הנאכלים משום טומאה, איתסר נמי בהאי חלב משום טומאה, הרי כולל, הוה ליה יוה"כ מיגו דאיתסר אף בחולין משום יוה"כ, איתסר נמי בהאי משום יוה"כ (שבועות כד:). **בן גרושה.** כהן חלל, זר גמור הוא דכתיב בכהן הנושא גרושה לא יחלל זרעו, שמחללו מדין כהונה (פסחים עב:). **רבי אליעזר מחייב קרן וחומש.** שהרי אכלה שוגג, ור' יהושע פוטר. שטעה בדבר מצוה (פסחים עב:).

מסורת הש"ס

א) [נ"ל דתנן], ב) שבת קב. שבועות כד: כריתות יג:, ג) תרומות פ"ח מ"א פסחים עב:, ד) [פסחים עב:], ה) [עי' תוספות ב"מ עא: ד"ה כגון], ו) [דף יד.], ז) [ליתא שם] וע"ש פ"ב מ"ה בפי' המשניות להרמב"ם, ח) [ועי' תוספות כריתות יד. ד"ה אם ותוספות שבת יא. ד"ה לא יעמוד ותוס' ערובין כ. ד"ה לא].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ומאן וכו' דכשקידש ראובן: (ב) ד"ה על כל כח וכו' ובמסכת כריתות היה משמש: (ג) תוספות ד"ה בערב וכו' משום דכתיב ברך ה' חילו ופועל ידיו:

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' (ואלא הא כו' עד דביאה ראשונה קחשיב) תא"מ:

◆

תוספות ישנים

ומאן האי תנא דאית ליה איסור כולל ואיסור מוסיף ואיסור בת אחת א"ר יהודה אמר רב ר"מ היא. ה"ק הוי מצי למימר רבי יוסי היא דאית ליה איסור כולל ואית ליה איסור מוסיף ואיסור בת אחת אלא נקט רבי מאיר משום דאית ליה בביאה כל הני יחד כולל ומוסיף ובת אחת: